

Täysistunto

Torstai 30.11.2023 klo 16.02—18.49

6. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi vanhemmuuslain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 33/2023 vp
Valiokunnan mietintö LaVM 5/2023 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö LaVM 5/2023 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä.

Yleiskeskustelua. — Edustaja Eerola esittelee puheenjohtajana, olkaapa hyvä.

Keskustelu

18.20 **Juho Eerola ps** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Esittelen nyt lakivaliokunnan mietinnön vanhemmuuslakiesitykseen liittyen.

Eli siis vanhemmuuslain toisen pykälän mukaan nykytilan mukaan äitiys todetaan luonnollisesti synnyttämisen perusteella, ja lapsen äiti on siis se, joka on synnyttänyt lapsen. No, valtaosassa tapauksista luonnollisestikaan synnyttäneen äidin äitiyteen ei liity mitään epäselvyyksiä. Nyt kuitenkin meidän väestötietojärjestelmässä on aika paljon alaikäisiä lapsia, joiden väestötiedoissa ei ole tietoa hänet synnyttäneestä äidistä. Kyse on useimpien siitä, ettei Digi- ja väestötietovirasto eli entinen maistraatti ole voinut tehdä vanhemmuutta koskevaa merkintää tähän väestötietojärjestelmään, koska ilmoitettu tieto perustuu ulkomaiseen asiakirjaan, jonka luotettavuutta ei ole voitu täysin varmistaa, tai sitten ilmoitetun tiedon tueksi ei ole saatavilla asiakirjanäyttöä. Eli käytännössä nämä kaikki tilanteet ovat koskettaneet maahanmuuttajaperheitä.

Lainsäädännössä ei tätä nykyä ole minkäänlaisia säännöksiä synnyttäneen äidin äitiyden selvittämisestä, vahvistamisesta tai myöskään kumoamisesta, ja tuomioistuimet ovat päätyneet soveltamaan tätä voimassa olevaa sääntelyä soveltuvien osin.

No, nyt tässä hallituksen esityksessä, arvoisa puhemies, ehdotetaan, että vanhemmuuslakiin lisätään säännökset synnyttäneen äidin äitiyden selvittämisen ja vahvistamisen mahdollistamisesta sellaisessa tilanteessa, jossa äitiydestä ei ole saatavilla asiakirjanäyttöä tai sen asiakirjan luotettavuudesta ei siis saada riittävästi selvyyttä. Tämän tavoitteena on edistää lapsen oikeutta tuntea vanhempansa ja mahdollistaa perhesuhteiden selvittäminen ja perhesuhteita koskevan tiedon rekisteröinti väestötietojärjestelmään.

Tämän synnyttäneen äidin äitiyden selvittää lastenvalvoja, ja sen vahvistaa Digi- ja väestötietovirasto, joka omaa sukuaan on siis maistraatti.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 65/2023 vp

Muutoksia ehdotetaan myös oikeusgeneettisestä isyystutkimuksesta annettuun lakiin muun muassa oikeusgeneettisen tutkimuksen mahdollistamiseksi lapsen synnyttäneen äidin äitiyden selvittämiseksi.

Sitten tässä lakivaliokunnan mietinnössä lakivaliokunta pitää lapsen edun ja perheiden yhdenvertaisen kohtelun kannalta perusteltuna ja myöskin tarpeellisena, että sellaisissa tilanteissa, joissa lapsen synnyttäneen äidin äitiys on tarvittavan dokumentaation vuoksi epäselvä, voitaisiin äitiys sitten jatkossa tarvittaessa selvittää ja vahvistaa.

Väestötietojärjestelmän vanhemmuusmerkintä on perheen ja lapsen kannalta merkityksellinen, sillä se vaikuttaa muun muassa tämän lapsen huoltajan rekisteröimiseen ja siten mahdollisuuteen asioida lapsen puolesta sekä sitten myöskin lapsen oikeuteen saada elatusta ja myöhemmin ehkä myös perintöä.

Myös nykyinen menettely synnyttäneen äidin äitiyden vahvistamiseksi on hyvinkin monimutkainen. Se on myös epävarma ja useita viranomaisia hyvin runsaastikin työllistävä. Valiokunta katsookin, että oikeustilan parantaminen on myös tästä syystä erittäin perusteltua.

Synnyttäneen äidin äitiyden selvittämisestä, vahvistamisesta ja myöskin kumoamisesta ehdotetaan säädettäväksi vanhemmuuslaissa mahdollisimman yhdenmukaisesti isyyden selvittämistä, vahvistamista ja kumoamista koskevien säännösten kanssa yhteismitallisesti. Valiokunta pitää tätä sääntelytapaa sääntelyn selkeyden ja johdonmukaisuuden sekä vanhempien yhdenvertaisen kohtelun kannalta myöskin kannatettavana, että tulevaisuudessa isät ja äidit ovat tässä suhteessa samalla linjalla.

Lakivaliokunta pitää tämän esityksen tavoitteita kannatettavina sekä puoltaa siihen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä mietinnöstä ilmenevin ensimmäistä lakiehdotusta eli vanhemmuuslakia koskevin muutosehdotuksin.

Tämä valiokunnan mietintö oli täysin yksimielinen. — Kiitokset.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Autto.

18.25 Heikki Autto kok: Arvoisa puhemies! On tärkeää, että lakivaliokunnalla on taitava puheenjohtaja, kuten edustaja Eerola on. Lakivaliokunta on syksyn mittaan ahkeroinut erilaisten sekä laki- että EU-asioiden parissa, ja olemme saaneet tottua siihen, että sieltä aina luotettavaa työtä ja tulosta tulee. Haluan myös tässä yhteydessä kiittää tästä hyvästä mietinnöstä ja sen esittelystä lakivaliokunnan puheenjohtaja, edustaja Eerolaa ja koko valiokuntaa, ja toki haluan myös kiittää hallitusta hyvästä esityksestä, jonka perusteella mietintö on laadittu.

On tärkeää, että perheillä ja jokaisella lapsella ja toisaalta jokaisella vanhemmalla on yhdenvertainen mahdollisuus lain edessä tulla merkityksi siihen rooliin, joka siinä — tässä tapauksessa äidillä — lapsen kannalta ja suhteessa lapseen on. On tärkeää, että tosiaan Digi- ja väestövirasto pystyy sitten merkitsemään väestötietoihin ja jokaisen henkilötietoihin, kuka kenenkin vanhempi on, ja on tärkeää, että tosiaan lainsäädäntö tässä mielessä päivittyy ajan tasalle myöskin äitiyden selvittämisen osalta — kun käytännön tilanteita on, joissa tosiaan esimerkiksi ulkomaalainen dokumentaatio ei ole antanut riittävää varmuutta siitä, onko todella henkilö sitten lapsensa äiti ja tässä mielessä vaikkapa huoltaja lain edellyttämällä tavalla.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 65/2023 vp

Täytyy sanoa, arvoisa puhemies, että ajattelen myös niin, että tätä mietintöä ja lakiteksiä oli mukava lukea, kun siellä tosiaan äitiin viitataan äitinä ja isään viitataan isänä. Tämä on mielestäni tärkeä asia, että näin lainsäädännön tila on myöskin tulevaisuudessa.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 33/2023 vp sisältyvien 1.—4. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.